

لزوم نقد و اجتهاد در مبانی علوم انسانی / از دستاوردهای همه علوم استفاده می کنیم

نشست خبری دکتر غلامعلی حدادعادل، عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی و رئیس شورای تحول و ارتقا علوم انسانی، روز سه شنبه ۱۰/۱۱/۱۳۹۶ در محل دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی برگزار شد.

به گزارش ایسکانیوز؛ به نقل از مرکز خبر شورای عالی انقلاب فرهنگی، دکتر حدادعادل در ابتدای این نشست با اشاره به توجه به دانشگاه‌ها و محتوای آموزشی از ابتدای انقلاب اسلامی، گفت: یکی از اهداف انقلاب فرهنگی تحول در محتوای کتاب‌ها، برنامه و روش‌های آموزشی بود و این موضوع از سال ۱۳۵۹ به بعد در ستاد انقلاب فرهنگی، حوزه، دانشگاه و بخش‌های مختلف شورای عالی انقلاب فرهنگی دنبال شده است.

وی با اشاره به آغاز دور جدیدی از این فعالیت‌ها از سال ۱۳۸۸ و با تشکیل شورای تحول و ارتقای علوم انسانی افزود: این شورا با وظائف و ترکیبی خاص، با حضور ۲۳ نفر عضو حقیقی و حقوقی، از جمله رؤسای دانشگاه‌های تهران و علامه طباطبایی، به عنوان دانشگاه‌های مهم علوم انسانی کشور، به فعالیت پرداخته است.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی با اشاره به برگزاری ۱۴۶ جلسه شورای تحول در هشت سال گذشته ادامه داد: هدف این شورا آن است که ما مواجهه آگاهانه با علوم انسانی داشته باشیم و این گونه نباشد که هر کتاب و هر اندیشه‌ای از هر کجای دنیا به دست هر کسی افتاد در دانشگاه تدریس شود.

رئیس شورای تخصصی تحول و ارتقا علوم انسانی با بیان این که علوم انسانی مبتنی بر مبانی فلسفی، معرفتی و ارزشی است، گفت: پذیرفتن هر نحوه‌ای از علوم انسانی به معنای پذیرفتن مبادی و مبانی ارزشی آن گونه علوم انسانی است و ما باید تلاش کنیم با آگاهی از ریشه‌ها، علوم انسانی مبتنی بر مبانی معنوی، مذهبی و دینی جامعه‌مان را ایجاد کنیم.

وی از اسلامی‌سازی، بومی‌سازی، کارآمدسازی و روزآمدسازی به عنوان چهار وجهه نظر اصلی شورای تحول و ارتقای علوم انسانی یاد کرد و افزود: تحول برنامه‌های آموزشی و درسی، تغییر محتوا و تألیف کتب درسی، ارتباط با اساتید، مسائل مربوط به دانشجویان و مسائل مربوط به پایان نامه‌ها و مجلات پژوهشی حوزه‌های اصلی و چشم‌انداز تعریف و ترسیم شده برای فعالیت شورای تحول و ارتقای علوم انسانی است.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران ادامه داد: در روند تحول برنامه درسی و تدوین محتوا، موضوع تحول در هر رشته به استادان همان رشته واگذار شده و این گونه نیست که شورای تحول و ارتقای علوم انسانی خود رأساً در مورد تحولات تصمیم‌گیری کند.

وی با اشاره به متمرکز شدن شورای تحول بر برخی رشته‌های اولویت‌دار در گام نخست، گفت: در حال حاضر ۱۶ رشته در کانون توجه این شورا قرار دارد که عبارتند از علوم تربیتی، فرهنگ، ارتباطات رسانه، علوم اجتماعی، علوم سیاسی، روانشناسی، مشاوره، مدیریت، علوم تاریخی، حقوق، علوم اقتصادی، هنر، معماری و شهرسازی، فلسفه، فلسفه دین، مطالعات زنان و خانواده، زبان‌ها و ادبیات خارجی.

دکتر حداد عادل با اشاره به همکاری ۷ تا ۱۵ استاد از اساتید دانشگاه‌های کشور در هر کدام از این رشته‌ها با شورای تحول افزود: مجموعاً ۲۰۰ تا ۳۰۰ نفر از اساتید علوم انسانی دانشگاه‌های کشور تا کنون با شورای تحول همکاری داشته‌اند.

وی ادامه داد: در نتیجه این فعالیت‌ها تاکنون ۶۵ برنامه درسی دانشگاهی بعد از بررسی‌های مفصل به تصویب رسیده و حتی برای تدوین برخی از این برنامه‌ها چند سال زمان صرف شده است.

رئیس شورای تحول و ارتقا علوم انسانی با اشاره به سفارش تألیف ۲۰۰ کتاب به اساتید صاحب‌نظر گفت: از این تعداد نزدیک به ۱۰ عنوان چاپ شده و مابقی در مراحل تألیف و انتشار قرار دارد.

وی با تأکید بر ضرورت ارائه آثار منطقی، عالمانه و دانشگاهی برای پیشبرد اهداف تحول افزود: مبنای ما این نیست با همه آنچه تحت عنوان علوم انسانی غربی وجود دارد، مخالفت کنیم و همه آن را رد کنیم یا اینکه بدون نقد و بررسی همه آن را بپذیریم؛ بلکه بنا بر آگاهی از مبانی، ظرفیت‌های نگرش‌ها و مباحث مطرح در شاخه‌های مختلف علوم انسانی مورد توجه قرار می‌گیرد.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی ادامه داد: اسلامی‌سازی علوم انسانی در همه رشته‌های علوم انسانی یک معنا ندارد و تلاش می‌شود با نگاهی درست به هر رشته، نسبت به بومی‌سازی آن اقدام شود.

وی در پایان بخش نخست از سخنان خود گفت: شورای تحول و ارتقای علوم انسانی با یک دبیرخانه، به دبیری دکتر طالب‌زاده، که دارای پنج معاونت کارگروه‌ها، تألیف، امور دانشجویی، ارتباط با حوزه و ارتباط با استادان دانشگاه است، در مجموعه‌ای چابک به کار خود ادامه می‌دهد.

دکتر حداد عادل در ادامه این نشست خبری به سوالات خبرنگاران پاسخ گفت: وی در پاسخ به سوالی در مورد دیدگاه‌های مطرح در زمینه تحول علوم انسانی گفت: ما براساس شرح وظایفی که شورای عالی انقلاب فرهنگی از ما خواسته است عمل می‌کنیم و در شورای تحول و ارتقا علوم انسانی آمادگی داریم و به هر اعتراضی گوش دهیم اگر با مبانی اسلامی مغایرت نداشته باشد آن را در اقدامات خود به کار گیریم اما قطعاً ما خطوط قرمزی داریم و مخالفان ما نیز خطوط قرمزی دارند.

وی در پاسخ به سوال یکی از خبرنگاران در مورد کتب تألیف شده در شورای تحول و ارتقا علوم انسانی نیز گفت: کتاب اصول و مبانی روابط بین الملل، مبانی اصول سیاستگذاری عمومی، فقه سیاسی، اندیشه سیاسی در ایران باستان، بررسی مسائل آموزش و پرورش ایران که همگی در حال تدریس هستند، توسط این شورا تألیف شده است.

رئیس شورای تحول و ارتقا علوم انسانی در پاسخ به سوالی در مورد شرایط اساتید همکار در تحول علوم انسانی ادامه داد: برای ما در این زمینه شرط اول این است که این افراد به تحول در علوم انسانی اعتقاد داشته باشند و در رشته خودشان سابقه تدریس داشته باشند و عموماً دانشیار دانشگاه باشند.

وی افزود: البته صاحب‌تألیفات در حوزه علمی نیز باید باشند و اعضا و اساتید با رأی‌گیری اعضای شورای تحول در علوم انسانی انتخاب می‌شوند؛ که روسای همه این کارگروه‌ها با این شیوه انتخاب شده و شورا برنامه درسی را تصویب و به وزارت علوم ابلاغ می‌کند و هر کاری

که آنها در قالب سایر برنامه‌های درسی انجام می‌شود درباره این دروس نیز انجام خواهند داد.

رئیس شورای تخصصی تحول و ارتقا علوم انسانی گفت: اگر استادی هم نخواست به این دروس عمل کند مربوط به چارچوب کل انقلاب و مسائل کشور است، کشور به عنوان یک کشور اسلامی حساسیت‌هایی دارد و نظام به محتوای علوم انسانی حساسیت ویژه ای دارد که امری طبیعی و قابل دفاع است.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی در مورد پایان‌نامه‌های رشته‌های علوم انسانی نیز گفت: بیشتر اقدامات شورای تحول و ارتقای علوم انسانی در هشت سال گذشته در حوزه تصویب برنامه‌هاست و در زمینه نحوه تدریس و دانشجویان اقدامات خاصی را انجام نداده است، البته یک معاونت ارتباط با اساتید و دانشجویان داریم و و اقداماتی در دست انجام دارد.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران گفت: ما با همه گفتگو می‌کنیم اما ملاک ما برای همکاری با اساتید در این شورا این است که کسانی انتخاب شوند که به اقدامات شورا و تحول در علوم انسانی اعتقاد داشته باشند.

وی افزود: قطعاً نمی‌توان این کار را به کسی سپرد که اعتقادی به آن ندارد. و هر استادی که اعتراض و نقد حتی در مبنای موضوعات ما دارد، از نظر ما محترم است و ما آماده گفتگو با آن هستیم.

دکتر حداد عادل ادامه داد: خودمان دانشگاهی هستیم و باب گفتگو را با کسی نمی‌بندیم ولی کشور و نظام اسلامی یک سری ضوابطی دارد که برخی از آن در معنا و شکل باید خود را نشان دهد و یکی از آنها علوم انسانی است، ملت ما یک جهان بینی دارد و بر اساس آن انقلاب کرده است و این جهان بینی باید در مباحث عملیاتی کشور و جامعه نیز نمودار شود.

رئیس شورای تحول و ارتقا علوم انسانی در پاسخ به سوال دیگری در خصوص ارزیابی این شورا و شورای عالی انقلاب فرهنگی از اقبال دانشجویان به دروس معارف و اندیشه اسلامی گفت: حتماً این ارزیابی‌ها و بررسی‌ها صورت می‌گیرد اما این دروس زیر نظر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری مدظله العالی است و تا آنجا که ما می‌دانیم آنها ارزیابی‌هایی را در این خصوص صورت می‌دهند.

وی افزود: البته ممکن است برخی بگویند ملاک سختی و آسانی درسی تخصصی یا عمومی بودن آن است اما ملاک مدنظر سودمندی آن است و سختی و آسانی نیست و شاید دانشجویان برای دروس تخصصی خود بیشتر وقت بگذارند و برای دروس عمومی چندان وقتی قائل نشوند.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی در پاسخ به این سوال که با توجه فراوانی متون ترجمه در ایران به جای تالیف و چه تضمینی وجود دارد که معضل شتاب زدگی علم مواجه نشویم؟ گفت: ترجمه امری اجتناب ناپذیر است و در خیلی رشته‌ها نیاز به ترجمه داریم اما نباید به پخته خواری عادت کنیم، بلکه باید جرات تالیف داشته باشیم و و کار اساتید ترجمه کتاب شود و اندک هستند استادانی که به تالیف رو می‌آورند و نسبت تالیف و ترجمه در کشور برابر و مناسب نیست

وی در پاسخ به این سوال که رشته‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی در حالی در علوم انسانی قرار می‌گیرند که پایه تجربی دارند و مبنای که برای تدریس این رشته‌ها است در کشور نیاز به سال‌ها کار و پژوهش دارد، گفت:

در هر کدام از رشته‌های علوم انسانی یک بخش‌هایی است که این چنین است و ما قصد تغییر و مخالفت نداریم و نمی‌خواهیم دستاوردهای علوم انسانی را نادیده بگیریم .

وی افزود: اما در جامعه شناسی و روانشناسی مبانی وجود دارد که قابل نقد است و مبانی هم یکسان نیست و البته در دنیا به یک شکل جامعه شناسی نداریم و ما هم می‌خواهیم جامعه شناسی کشور خود را داشته باشیم در مورد روانشناسی هم این چنین است و روان‌شناسی نیز بر یک مبانی فلسفی استوار است.

دکتر حداد عادل در مورد تعامل شورای تحول و ارتقا علوم انسانی با مراکز علمی فعال در حوزه علوم انسانی نیز گفت: رویکرد شورای تحول تعامل با مراکز فعال در حوزه علوم انسانی تعامل است و ما از همکاری با این مراکز استقبال می‌کنیم.

وی افزود: در شورای تحول در علوم انسانی بنای ما این است که از همه موسساتی که می‌توانند به در این حوزه کمک کنند، بهره‌گیریم.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی ادامه داد: قطعاً ما نمی‌خواهیم این بار سنگین تحول در علوم انسانی را تنها بر دوش شورا قرار دهیم و بلکه ما از همه موسسات فعال در این بخش کمک می‌خواهیم تا بخشی از این نقش را آنها ایفا کنند؛ البته این ارتباط پیش از این بوده و بعد از آن هم ادامه خواهد یافت ممکن است با برخی از این موسسات بیشتر و یا با برخی تعاملات کمتر باشد اما تعامل برقرار است.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران در پاسخ به این سوال که چرا کرسی‌های آزاد اندیشی در علوم انسانی شکل نگرفته است؟ گفت: این موضوع خارج از فعالیت شورای تحول است اما مکمل کار ماست اما مایل هستیم گفتگو در بین گروه‌ها و بخش‌های مختلف دانشگاهی وجود داشته باشد و خودمان نیز از هر نوع گفتگویی استفاده می‌کنیم.

وی افزود: ما از تحولی که ایجاد کردیم دفاع کنیم ولی باید توجه شود که تحول علوم انسانی صرفاً بر اسلامی شدن تمرکز ندارد بلکه بومی شدن برنامه‌های علوم انسانی نیز مهم است.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی ادامه داد: به عنوان مثال دانشجویان کارشناسی اقتصاد ما تا کنون تنها دو واحد اقتصاد ایران آن هم به شکل اختیاری می‌گذرانند که ما آن را در شورای تحول به ۶ واحد الزامی تبدیل کرده‌ایم از این دست اقدامات برای بومی سازی، کارآمدی و روزآمد کردن دروس در شورا صورت گرفته است.

وی گفت: از رسانه‌ها نیز می‌خواهیم تحول در علوم انسانی را در همه جوانب دنبال کنند و این موضوع انعکاس داده شود که بسیاری از دروسی که ما در این شورا تصویب کرده ایم دروسی بوده اند که بیش از ۳۰ سال از تصویب آنها گذشته است.

رئیس شورای تحول و ارتقا علوم انسانی در مورد همکاری با نهادهای حوزوی نیز گفت: نمایندگانی از حوزه علمیه و به خصوص از موسساتی که در حوزه علمیه به موضوع علوم انسانی می‌پردازند، عضو شورای تحول هستند و سعی کردیم در تحول علوم انسانی مفهوم همکاری حوزه و دانشگاه را عملاً محقق کنیم .

وی افزود: در چهار دهه اخیر انجمن‌های تخصصی زیادی به وجود آمده اند که اساتید آن‌ها روحانیونی هستند که تحصیلات دانشگاهی نیز دارند و علوم انسانی خوانده اند و ما از همکاری و نظر آن‌ها استفاده می‌کنیم .

وی در مورد گسترش رشته‌های علوم انسانی نیز گفت: یکی از دغدغه‌های ما در شورای تحول گسترش بی حد و حصر علوم انسانی در کشور است.

دکتر حداد عادل افزود: چون این رشته‌ها مانند دروس ریاضی و تجربی نیازمند آزمایشگاه و مسائل جانبی نیست هر کسی که دانشگاهی را ایجاد کرده است این دروس را دنبال می‌کند و اینگونه می‌شود که ۵۰ درصد دانشجویان ما از رشته علوم انسانی هستند و به دلیل تعداد زیادشان بیکار می‌مانند و ناراضی می‌شوند.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی در مورد همکاری شورای تحول با وزارت علوم نیز گفت: ما در ارتباط تنگاتنگ با وزارت علوم هستیم و معاونت آموزشی وزارت علوم عضو از شورای تحول در علوم انسانی است.

وی افزود: هر تصمیمی که در این شورا اخذ می‌شود طبق مقررات و آئین نامه‌های وزارت علوم است و خیلی از این تحولات به ایجاد رشته‌های تازه منجر شده است.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران ادامه داد: تحول صرفاً به معنای ایجاد سرفصل جدید نیست و به عنوان مثال ما در اقدامی همسو با وزارت علوم رشته‌های جدید پدید آوردیم و یا گرایش‌های را از رشته‌های کارشناسی حذف کردیم و گفتیم گرایش‌ها از کارشناسی ارشد به بعد اعمال شود.

وی گفت: ایجاد نشاط و شور در دانشگاه‌ها از دست اموری است که ما علاقه مند به آن هستیم اما اقدامات ما بیشتر در حوزه سرفصل‌ها بوده است.

دکتر حداد عادل گفت: در حال حاضر جامعه ما با مسائلی روبروست که بیش از همه علوم انسانی می‌تواند آن را پاسخ دهد و به حل آن کمک کنند.

وی افزود: در حالی که بیشتر فارغ التحصیلان ما در رشته‌های فنی و پزشکی هستند که نمی‌توانند در این زمینه‌ها نیز کاری انجام دهند و معتقدیم جای علوم انسانی در اداره امور کشور خالی است و باید به این رشته به نحوی پرداخت که کارآمدی علوم انسانی در حل مسائل کشور دیده شود.